

# ICHKI ISHLAR ORGANLARINING TEZKOR BO‘LINMALARI TOMONIDAN OLDI OLINADIGAN, ANIQLANADIGAN VA FOSH ETILADIGAN JINOYATLARNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

**Roziya Ashurova**

## Annotatsiya

Mazkur maqolada ichki ishlar organlarining tezkor bo‘linmalari tomonidan oldi olinadigan, aniqlanadigan va fosh etiladigan jinoyatlarning o‘ziga xos jihatlari yoritilgan. Xususan, jinoyatlarning sodir etilish oldidan aniqlanishi, jinoyatga tayyorgarlik ko‘rayotgan shaxslarning faoliyati ustidan nazorat va jinoyatni fosh etish mexanizmlari ilmiy asosda tahlil qilingan. Shuningdek, jinoyatlarning har bir bosqichidagi tezkor tadbirlarning ahamiyati va usullari bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: jinoyatlarni oldini olish, jinoyatlarni aniqlash, jinoyatlarni fosh etish, tezkor bo‘linmalar, profilaktika, huquqni muhofaza qilish.

## Kirish

Jamiyatda qonun ustuvorligini ta‘minlash va fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish ichki ishlar organlarining asosiy vazifasidir. Ayniqsa, jinoyatchilikka qarshi kurashishning samaradorligi jinoyatlarni sodir etilishidan oldin aniqlash, ularni oldini olish va sodir etilgan jinoyatlarni tezkor fosh etishga bog‘liqdir. Bu jarayonda ichki ishlar organlarining tezkor bo‘linmalari muhim o‘rin egallaydi. Ularning faoliyati jinoyatchilikning turli shakllariga qarshi kurashishda o‘ziga xos metod va uslublarga tayangan holda olib boriladi.

## Asosiy qism

### 1. Oldi olinadigan jinoyatlarning o‘ziga xos xususiyatlari

Oldi olinadigan jinoyatlar, odatda, quyidagi xususiyatlarga ega:

Tayyorgarlik bosqichi mavjudligi: Jinoyat sodir bo‘lishidan avval tayyorgarlik

ishlari amalga oshiriladi, bu esa tezkor bo‘linmalarga uni aniqlash imkonini beradi.

Axborotga asoslangan aniqlash imkoniyati: Jinoyatni oldini olish ko‘pincha maxfiy manbalardan olingan axborotga asoslanadi.

Jinoiy niyatning aniqligi: Jinoyat sodir etishga tayyorgarlik ko‘rayotgan shaxslarning harakatlari aniq va rejalashtirilgan bo‘ladi.

Tahlil va prognozning muhimligi: Jinoyatlarning oldini olishda statistik ma’lumotlar va jinoyatchilik tahlili asosida tahdidlarni oldindan bashorat qilish zarur.

## 2. Aniqlanadigan jinoyatlarning o‘ziga xos xususiyatlari

Jinoyat sodir etilishi davomida yoki darhol so‘ng aniqlangan jinoyatlar quyidagilarga xosdir:

Izlar va dalillarning mavjudligi: Jinoyat sodir bo‘lgandan so‘ng voqea joyidan dalillar va izlar yig‘iladi.

Shaxslarning aniqligi: Jinoyatchilarning shaxsini aniqlash va ularning harakatlarini fosh qilish imkoniyati yuqori bo‘ladi.

Tezkor axborot oqimi: Hodisa joyidan tezkor axborot olish va uni tahlil qilish muhim rol o‘ynaydi.

Ko‘rsatmalar va guvohlarning ahamiyati: Aniqlangan jinoyatlarda guvohlarning ko‘rsatmalari katta ahamiyat kasb etadi.

## 3. Fosh etiladigan jinoyatlarning o‘ziga xos xususiyatlari

Sodir bo‘lib bo‘lgan va yashirinib qolgan jinoyatlarni fosh etish jarayoni o‘ziga xos jihatlarga ega:

Kompleks tergov va tezkor tadbirlar: Jinoyatni fosh qilish uchun bir vaqtning o‘zida tergov va tezkor-qidiruv tadbirlari olib boriladi.

Vaqt omili: Jinoyatni fosh etishda vaqt muhim ahamiyatga ega – qancha tez harakat qilinsa, shuncha samarali bo‘ladi.

Jinoiy faoliyat tarmoqlarini aniqlash: Fosh etiladigan jinoyatlar ko‘pincha muayyan jinoiy guruh yoki tashkilotlar faoliyati bilan bog‘liq bo‘ladi.

Tekshiruv va tahlilga asoslangan ishlar: Jinoyatchilikka oid faktlarni aniqlash, ularni tahlil qilish va asosli hujjatlashtirish zarur.

4. Tezkor bo‘linmalarning bu jarayonlardagi roli

tezkor bo‘linmalar jinoyatlarning oldini olish, aniqlash va fosh etishda quyidagi funksiyalarni bajaradi:

Maxfiy kuzatuv va monitoring: Jinoyatga tayyorgarlik ko‘rayotgan shaxslar ustidan nazorat.

Operativ tadbirlar va tezkor qidiruv: Jinoyatni sodir etgan shaxslarni aniqlash va ushlash.

Axborot tahlili va prognoz qilish: Jinoyatchilik tahdidlarini oldindan aniqlab, zarur choralarni ko‘rish.

Huquqni muhofaza qiluvchi boshqa organlar bilan hamkorlik: Tezkor va keng qamrovli operatsiyalarni muvaffaqiyatli o‘tkazish.

Xulosa

Ichki ishlar organlarining tezkor bo‘linmalari jinoyatchilikka qarshi kurashda o‘ziga xos strategiyalarni ishlab chiqqan. Ularning jinoyatlarni oldindan aniqlash, sodir etilishini oldini olish va sodir etilgan jinoyatlarni fosh etishdagi faoliyati huquqiy tartibotni mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi. Tezkor bo‘linmalar tomonidan amalga

oshirilayotgan chora-tadbirlar jinoyatchilikning oldini olishda zamonaviy yondashuvlar va tahliliy metodlarning samarali qo‘llanilishini taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining "Ichki ishlar organlari to‘g‘risida"gi Qonuni.
2. Jinoyat-protsessual kodeks.

3. Kriminalistika va tezkor-qidiruv faoliyati bo'yicha o'quv adabiyotlari.
4. Jinoyatchilik profilaktikasi bo'yicha zamonaviy tadqiqotlar.
5. Xalqaro huquqni muhofaza qilish tajribasiga oid manbalar.